

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

I. Kademe (1, 2, 3 ve 4. Sınıf)

Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
HAYAT BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	18
2. HEDEFLERİN YAPISI	20
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	21
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	32

I. KADEME HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardım severlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktadır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamaya yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

HAYAT BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, öğrencilere temel öz bakım becerilerini, kendini, yakın çevresini ve dünyayı tanımasına yönelik bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı ve öğrencileri hayata hazırlamayı amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki bilgi, beceri ve davranışlar birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi, beceri ve davranışlar öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. Öz bakım becerilerini gerçekleştirecektir.
2. Vücudunu tanıyacaktır.
3. Aile ve yakın çevreyi tanıyacaktır.
4. Okulu ve sınıfı tanıyacaktır.
5. Temel trafik ve yaya becerilerini gerçekleştirecektir.
6. Canlı ve cansız varlıkları tanıyacaktır.
7. Dünyamız ve gök cisimlerine ilişkin temel kavramları edinecektir.
8. Zamana ilişkin kavramları tanıyacaktır.
9. Bazı mesleklerin özelliklerini sıralayacaktır.
10. Millî değerlere ilişkin temel bilgileri edinecektir.
11. Belirli gün ve haftaları tanıyacaktır.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanmıştır. Bu programda konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. Hayat Bilgisi; öğrencilerin kaba ve ince motor becerilerini geliştirmeyi, el-göz koordinasyonunu sağlamayı, bilişsel ve sosyal becerilerine ilişkin bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı ve geliştirmeyi amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretim ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA, programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA; uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve yenellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış, "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

Davranışsallık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yenellenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'da sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yenellenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşaması" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu özellikleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle de örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarılma ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanımını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek programlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması, nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genellemesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeyi sağlayan "öğrenme aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenme aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli yaklaşımda değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi ve öğrencinin BEP'ine eklenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerinin Belirlenmesi

Hayat Bilgisi dersi ile ilgili öğretime başlanmadan önce kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrenci ya da öğrencilerin var olan performansının değerlendirilmesi gerekir. Kontrol listesi öğrencinin Hayat Bilgisi dersine ilişkin performansının belirlenmesine ve buna dayalı olarak BEP'inin hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Bu bölümde, Hayat Bilgisi dersinde yoğun biçimde yer alan zincirleme becerilerin ölçülmesi için beceri analizi kaydı ve araç-gereç tanıma, materyal seçimi gibi tek basamaklı davranışların ölçülmesi için ayrık deneme kaydı ve bu kayıtların grafiklendirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Ölçülmesi

Öğretime başlamadan önce öncelikli olduğuna karar verilen ve öğrencinin BEP'e alınan beceriler için başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verileri öğretim öncesinde ve genellikle üç oturum üst üste toplanır.

Bu derste öğrenilmesi hedeflenen becerilerin bir kısmı zincirleme becerilerdir. Zincirleme bir beceri için beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin / öğrencilerin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin el yıkama, ayakkabı giyme, diş fırçalama becerileri birden fazla basamak içeren zincirleme becerilerdir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi, öğretilmek istenen becerilerin öğrencinin özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin becerideki ilerlemesine ilişkin veri toplanır. Aşağıda örnek bir beceri analizi ve analize dayalı veri kayıt formu yer almaktadır.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Gözlemcinin Adı-Soyadı :

Hedef uyaran : Dişlerini fırçala

Evre :

Oturum Tarihi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Beceri Basamakları	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
Macunu sol eliyle tutar.										
Macunun kapağını sağ elinin parmaklarıyla kendine doğru çevirir.										
Kapağı açar.										
Kapağı rafa koyar.										
Sağ eliyle diş fırçasına uzanarak tutar.										
Bir miktar macunu fırçanın üzerine sürer.										
Macunu bırakır.										
Fırçayı dişlerinin üzerine getirir.										
Fırçayı dairesel olarak dişleri üzerinde gezdirir.										
Dişlerini fırçalar.										
Fırçayı ağızından çıkarır.										
Sol eliyle musluğa uzanır.										
Sol eliyle musluğu açar.										
Fırçayı musluğun altına getirerek yıkar.										
Fırçayı yerine koyar.										
Sağ elini musluğun altına koyar.										
Sağ eliyle bir miktar su alır.										
Kafasını musluğa eğer.										
Suyu ağızına alır.										
Ağızını çalkalar.										
Ağızındaki suyu musluğa tükürür.										
Bir miktar daha su alır.										
Ağızının dışını da temizler.										
Musluğu kapatır.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi										

Veri toplama formunu kullanırken öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamakların karşısına (+), gerçekleştiremediği basamakların karşısına (-) işareti konur. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçların ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Dişlerini fırçala!"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur, diğer basamaklara (-) verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçların ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Dişlerini fırçala!"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına (-) işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Tek Basamaklı Beceriler

Hayat Bilgisi ders içeriğinde yer alan hedef becerilerin bir kısmı; araç-gereçleri, duyu organlarını, iç organları, sınıfın bölümlerini tanıma gibi tek basamaklı becerilerdir. Bu tür beceriler hedef olarak belirlendiğinde ayrı denemelerle kayıt tekniği kullanılır.

Ayrık Deneme Kaydı: Tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Ayrık deneme kaydında öncelikle performans alınacak ortam, bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formunun öğretmenin yakınında bulunmasına dikkat edilir. Ayrık deneme kaydı ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Dünyayı göster!"
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna (+) işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna (-) işareti konur.

"GÖK CİSİMLERİNİ GÖSTERME" AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmenin Adı-Soyadı :

Hedef uyaran : Dünyayı göster.

Evre :

Deneme	Dünya	Güneş	Ay	Öğretilecek Materyal	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
1	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya										
2	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş										
3	ORTA	SOL	SAĞ	Ay										
4	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya										
5	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş										
6	ORTA	SOL	SAĞ	Ay										
7	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya										
8	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş										
9	ORTA	SOL	SAĞ	Ay										
10	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya										
11	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş										
12	ORTA	SOL	SAĞ	Ay										
Toplam Tepki Sayısı														
Tepki Yüzdesi														

Öğretim Sırasında Değerlendirme (Süreç)

Öğretim sürecinde öğrenci performansının değerlendirilmesi gerekir. Örneğin eş zamanlı ipucuyla öğretim kullanılarak öğretim sunulduğunda öğrenciye bağımsız olarak tepkide bulunma fırsatı verilmez. Bu nedenle, öğretim sırasında başlama düzeyi verisi sürecinde olduğu gibi değerlendirme verisi toplanır. Bu veriler hem öğrencinin öğretim sırasındaki ilerlemelerini hem de seçtiğiniz öğretim tekniğinin etkili olup olmadığını gösterir. "Diş Fırçalama Becerisi Beceri Analizi Veri Kayıt Formu" ya da "Gök Cisimlerini Gösterme Ayrık Deneme Kaydı Formu" kullanılarak veri toplandığı düşünüldüğünde evre kısmına "öğretim" yazılır.

Öğretim Sonrası Değerlendirme (Son): İzleme

Öğretim tamamlandıktan birkaç hafta sonra öğrencinin beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek, bir başka deyişle kalıcılığın sağlanıp sağlanmadığını izlemek gerekir. Üç ila beş hafta sonra bunun yapılması önerilir. İzleme sırasında yine, başlama düzeyi verisi toplama başlığının altında anlatıldığı şekilde, veri toplanır. Veri kayıt formunda evre kısmına "izleme" yazılır.

Verilerin Grafığe Aktarılması: Uygulamalı davranış analizi temelli programlarda öğrencinin ilerlemeleri grafiklerle takip edilir. Bir grafikte dikey ekseninde doğru davranış sayısı, yüzdesi ya da oranına ilişkin veriler (beceri yüzdesi), yatay ekseninde ise oturumlar yer alır. Aşağıdaki örnekte bir öğrenciye ait veri kayıtları ve bu verilere bağlı olarak çizilen grafik yer almaktadır. Grafik çizimi için bilgisayarda bir grafik programı kullanabileceğiniz gibi milimetrik kâğıt kullanarak grafiği elle çizebilirsiniz.

"GÖK CİSİMLERİNİ GÖSTERME" AYRIK DENEME KAYDI FORMU

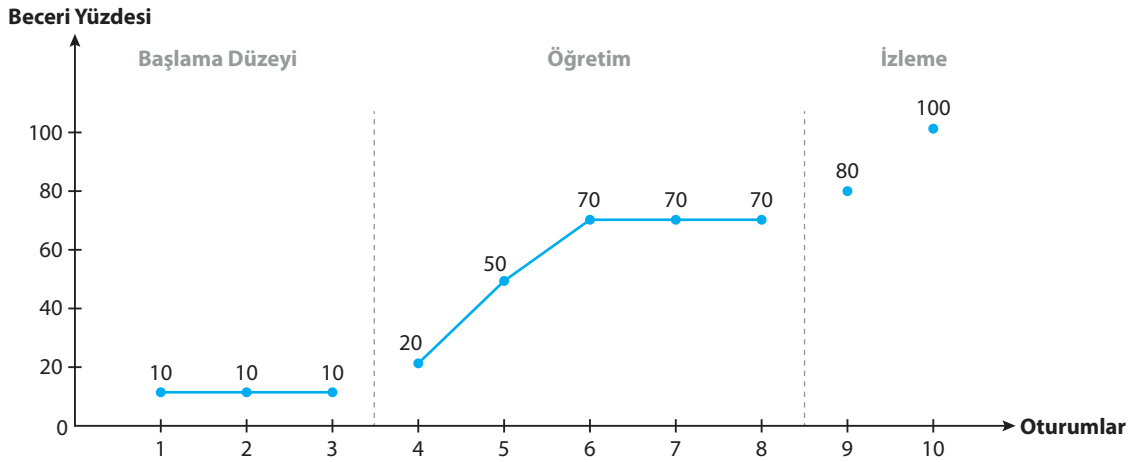
Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmenin Adı-Soyadı :

Hedef uyarın : Dünyayı göster.

Evre :

Deneme	Dünya	Güneş	Ay	Öğretilecek materyal	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					2/5/2017	3/5/2017	4/5/2017	5/5/2017	8/5/2017	9/5/2017	10/5/2017	11/5/2017	1/6/2017	15/6/2017
1	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
2	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
3	ORTA	SOL	SAĞ	Ay	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
4	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
5	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
6	ORTA	SOL	SAĞ	Ay	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
7	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
8	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
9	ORTA	SOL	SAĞ	Ay	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
10	SAĞ	ORTA	SOL	Dünya	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+
11	SOL	SAĞ	ORTA	Güneş	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+
12	ORTA	SOL	SAĞ	Ay	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
Doğru Tepki sayısı					0	0	0	4	7	10	12	12	12	12
Doğru Tepki Yüzdesi								33	58	83	100	100	100	100

Şekil 1. Dünyayı Gösterme

Not: Haftada dört öğretim oturumu, bir değerlendirme oturumu yapılmıştır. Öğretim 20 oturumda gerçekleşmiştir. Öğrencinizin yıl sonunda belirlediğiniz hedeflere ulaşma düzeyini notla ifade etmek yerine betimleyici ifadeler kullanabilirsiniz.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşitlarına göre gecikme, yetersizlikten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlük nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri görülebilmektedir.

Hayat Bilgisi dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretiminde programın temel yaklaşımı olan UDA'nın önerdiği ilkelere göre öğretmenlerin aşağıdaki ilkeler doğrultusunda öğretim gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilecek davranış / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması,
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi,
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması,
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi,
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçlarından doğal uyarılara geçişin sağlanması,
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması.

Bu ilkeler doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemeleriyle programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir.

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.

2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranışı ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına ilişkin "Öğrenci beceri analizindeki basamakları izleyerek bağımsız olarak dışlarını fırcalar." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci beceri analizindeki basamakları izleyerek günde en az iki kez iki dakika süre ile bağımsız olarak dışlarını fırcalar." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle öğretmen, öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretimine geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretimine yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç, beş hafta sonra beceri analizindeki basamakları izleyerek bağımsız olarak dışlarını fırcalar." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin, öğrendiği bilgi, beceri ve davranışları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci farklı dış macunu ve dış fırsatını kullanarak beceri analizindeki basamakları izleyerek bağımsız olarak dışlarını fırcalar." örneği verilebilir. Kalıcılık ve genellenmenin sağlanmasında aileyle iş birliği önemlidir. Uygulamacı mutlaka aileyle iş birliği içinde olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine programın sonunda yer alan ders planlarında yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun şekilde bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek olmak koşuluyla uygulamacılar da yeni etkinlikler geliştirmelidir.

HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, öğrencilere temel öz bakım becerilerini, kendini, yakın çevresini ve dünyayı tanımasına yönelik bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı ve öğrencileri hayata hazırlamayı amaçlamaktadır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı üç kademededen oluşmaktadır. Bu ders II. Kademedede "Günlük Yaşam Becerileri", III. Kademedede ise "Bağımsız Yaşam Becerileri" adı altında düzenlenmiştir. Birinci Kademedede Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında 11 öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: Öz Bakım Becerileri, Vücudunu Tanıma, Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma, Okulu ve Sınıfı Tanıma, Trafik ve Yaya Becerileri, Canlı ve Cansız Varlıklar, Dünyamız ve Gök Cisimleri, Zaman, Meslekler, Milli Değerler, Belirli Gün ve Haftalardır.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

I. KADEME ÖĞRETİM PROGRAMI

Şekil 2. I. Kademe Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

Öz Bakım Becerileri: Öz bakım becerileri arasında kişisel temizlik, giyinme, yemek yeme ve tuvalete ilişkin beceriler yer alır. Öz bakım becerileri alanı, doğuştan getirilmeyen, sonradan kazanılan davranışları geliştirmeyi amaçlayan bir öğrenme alanıdır. Normal gelişim gösteren öğrencilerde özbakım becerileri, çocuğun bilişsel ve psikomotor gelişim düzeylerindeki olgunluğa paralel olarak kendiliğinden gelişir. Ancak

zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde bu becerilerin kazanılması için sistematik öğretim süreçlerine yer vermeye gereksinim vardır. Bu öğrenme alanında öğrencinin günlük yaşamında en sık kullanacağı beceriler dikkate alınmıştır.

Vücudunu Tanıma: Bu öğrenme alanında öğrencilerin vücuduna ilişkin farkındalık kazanmasını sağlayacak hedef becerilerin öğretimi amaçlanmaktadır. Bu alanda ele alınan hedef becerilerin öğrencilere kazandırılması sağlık becerileri ve alışveriş becerileri gibi pek çok beceri için ön koşul özelliği taşımaktadır.

Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma: Bu öğrenme alanında öğrencinin kendisini, ailesini ve çevresini tanıyabilmesi ve tanıtabilmesi ile ilgili temel bilgilere sahip olması, akrabalık ilişkilerini kavraması, yakın çevresinde bulunan mekânlara, acil durumlarda başvuracağı mekân ve kişilere ilişkin farkındalık geliştirmesi hedefledir. Bu öğrenme alanında yer alan hedef beceriler, güvenlik becerileri açısından da büyük önem taşımaktadır.

Okulu ve Sınıfı Tanıma: Bu öğrenme alanının amacı, öğrenciye sınıfın ve okulun bölümlerini tanıtmak, sınıf ve okul araç-gereçlerini uygun biçimde kullanma, toplu yaşamla ilgili kurallara ilişkin temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bu öğrenme alanıyla öğrencilerin, öğretmenleri ve arkadaşlarına karşı saygı ve sevgi duymaları ve sınıf etkinliklerine katkıda bulunmaları beklenir.

Trafik ve Yaya Becerileri: Bu öğrenme alanının amacı, öğrencilere trafik kurallarını ve trafik levhalarını tanıma, trafik kazalarından korunmayla ilgili bilgileri kazandırmaktır. Bu öğrenme alanı yoluyla öğrencilerden trafik kurallarına uymaları ve trafik kazalarına karşı dikkatli olmaları beklenir.

Canlı ve Cansız Varlıklar: Bu öğrenme alanının amacı, öğrencilere çevrelerindeki canlı ve cansız varlıkları tanımaları ve korumalarıyla ilgili temel bilgileri kazandırmaktır. Bu öğrenme alanı yoluyla öğrencilerden canlı ve cansız varlıkları tanımaları, sevmeleri ve korumaları beklenir.

Dünyamız ve Gök Cisimleri: Bu öğrenme alanının amacı, öğrencilere yılın bölümleri olan gün, hafta, ay, yıl, mevsim, mevsimin özellikleri, çevre temizliği ve gök cisimlerine ilişkin temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

Zaman: Bu öğrenme alanının amacı, günün bölümleri ve dün, bugün, yarına ilişkin temel bilgileri kazandırmaktır. Bu öğrenme alanı yoluyla öğrencilerden zamanı daha iyi değerlendirmeleri beklenir.

Meslekler: Bu öğrenme alanının amacı, öğrencinin günlük yaşamında sıklıkla karşılaştığı meslekleri tanıma, tanıtmak, çalışma yerleri ve meslek icra edilirken kullanılan araç-gereçleri tanıtmaya ilişkin bilgileri kazandırmaktır. Bu öğrenme alanı yoluyla öğrencilerden farklı meslekleri ve mesleklere ilişkin özellikleri öğrenmeleri beklenir.

Millî Değerler: Bu öğrenme alanı ile öğrencilere Mustafa Kemal Atatürk, İstiklâl Marşı ve Türk Bayrağı ile ilgili temel bilgilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Belirli Gün ve Haftalar: Bu öğrenme alanında öğrencilere millî bayramlar, Anneler ve Babalar Günü gibi özel günlerin ne zaman kutlandığına, bu kutlamalar sırasında neler yapıldığına ilişkin bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**'e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı; Öz Bakım Becerileri, Vücudunu Tanıma, Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma, Okulu ve Sınıfı Tanıma, Trafik ve Yaya Becerileri, Canlı ve Cansız Varlıklar, Dünyamız ve Gök Cisimleri, Zaman, Meslekler, Millî Değerler, Belirli Gün ve Haftalar olmak üzere 11 öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
Öz Bakım Becerileri	4	23
Vücudunu Tanıma	1	9
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	4	22
Okulu ve Sınıfı Tanıma	4	21
Trafik ve Yaya Becerileri	1	7
Canlı ve Cansız Varlıklar	1	10
Dünyamız ve Gök Cisimleri	3	25
Zaman	2	14
Meslekler	1	7
Millî Değerler	1	7
Belirli Gün ve Haftalar	1	3
Toplam	23	148

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
Öz Bakım Becerileri	2	–	4	6
Vücudunu Tanıma	1	–	–	1
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	4	1	–	5
Okulu ve Sınıfı Tanıma	4	2	–	6
Trafik ve Yaya Becerileri	1	1	–	2
Canlı ve Cansız Varlıklar	1	–	–	1
Dünyamız ve Gök Cisimleri	3	1	–	4
Zaman	2	–	–	2
Meslekler	1	–	–	1
Millî Değerler	1	1	–	2
Belirli Gün ve Haftalar	1	1	–	2
Toplam	21	7	4	32

* Bazı hedeflerin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Öz Bakım Becerileri	1.1.1.1. Kişisel temizlik becerilerini beceri analizindeki basamakları izleyerek gerçekleştirebilir.	1.1. Ellerin yıkar. 1.2. Yüzünü yıkar. 1.3. Dişlerini fırçalar. 1.4. Burnunu temizler. 1.5. Saçlarını tarar.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	1.1.2. Giyinme becerilerini beceri analizindeki basamakları izleyerek gerçekleştirebilir.	*2.1. Temel giysileri çıkarır. *2.2. Temel giysileri giyer. *2.3. Tamamlayıcı giysileri çıkarır. *2.4. Tamamlayıcı giysileri giyer. *2.5. Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları açar. *2.6. Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları kapatır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	1.1.3. Tuvalet alışkanlığı edinir.	3.1. Tuvaletin geldiğini jest-mimik, fiziksel hareketlerle belli eder. 3.2. Tuvaletin geldiğini söyler. 3.3. Tuvaletini yaparken yetişkin ile iş birliği yapar. 3.4. Tuvaletini yapar.	Aşamalı yardımla öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
	1.1.4. Yemek yeme becerilerini beceri analizindeki basamakları izleyerek gerçekleştirebilir.	4.1. Parmaklarını kullanarak yemek yer. 4.2. Bardaktan sıvı içer. 4.3. Kaşık kullanarak yemek yer. 4.4. Çatal kullanarak yemek yer. 4.5. Bıçak kullanarak yumuşak besinleri ekmeğine sürer. 4.6. Pipet kullanarak sıvı içer. 4.7. Peçete kullanarak elini siler. 4.8. Peçete kullanarak ağzını siler.	İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim Aşamalı yardımla öğretim Gömülü öğretim	Beceri analizi kayıt formu Beceri analizi kaydı
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Öz bakım becerileri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Vücudunu Tanıma	1.2.1. Vücudunu tanıır.	*1.1. Vücut bölümlerini kendi vücudu üzerinde gösterir. *1.2. Vücut bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. *1.3. Vücut bölümlerinin isimlerini söyler. *1.4. Başında bulunan bölümleri kendi vücudu üzerinde gösterir. *1.5. Başında bulunan bölümleri görsel materyaller üzerinde gösterir. *1.6. Başında bulunan bölümlerin isimlerini söyler. *1.7. Duyu organlarını kendi vücudu üzerinde gösterir. *1.8. Duyu organlarını görsel materyaller üzerinde gösterir. *1.9. Duyu organlarının isimlerini söyler.	Sabit bekleme süreli öğretim Ayrık denemelerle öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile işbirliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir. "Vücudunu tanıma" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	1.3.1. Aile yaşamındaki kuralları edinir.	1.1. Aile kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.2. Aile kurallarının neler olduğunu söyler. 1.3. Aile kurallarına uyar.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Gömülü öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	1.3.2. Evdeki kişileri ve nesnelere ayırt eder.	2.1. Adını ve soyadını söyler. 2.2. Ailedeki bireyleri görsel materyaller üzerinde gösterir. 2.3. Aile bireylerinin isimlerini söyler. 2.4. Aile bireylerinin görevlerini söyler. 2.5. Güven çemberindeki kişileri görsel materyaller üzerinde gösterir. 2.6. Güven çemberindeki kişileri söyler. *2.7. Evnin bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. *2.8. Evnin bölümlerinin isimlerini söyler. *2.9. Ev araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. *2.10. Ev araç-gereçlerinin isimlerini söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	1.3.3. Kişisel bilgilerini edinir.	3.1. Ev adresinin yazılı olduğu kartı gösterir. 3.2. Ebeveynlerinin telefon numaralarının yazılı olduğu kartı gösterir. 3.3. Ev adresini söyler. 3.4. Ebeveynlerinin telefon numaralarını söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	1.3.4. Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.	4.1. Yakın akrabalarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 4.2. Yakın akrabalarının isimlerini söyler. 4.3. Çevresindeki kişileri görsel materyaller üzerinde gösterir. 4.4. Çevresindeki kişilerin isimlerini söyler. 4.5. Yaşadığı çevreye ilişkin belli yapı ve belirgin çevresel özellikleri söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Video modelle öğretim Gömülü öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	Açıklamalar	Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "Aile ve yakın çevreyi tanıma" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Aile ve yakın çevreyi tanıma" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir. "Aile ve yakın çevreyi tanıma" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir. "Aile ve yakın çevreyi tanıma" öğrenme alanındaki hedef davranışlar için spesifik durumları (örneğin güven çemberindeki kişiler vb.) öğretmen aile ile görüşerek belirler. "Aile ve yakın çevreyi tanıma" öğrenme alanında hedef davranışlarının öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Okulu ve Sınıfı Tanıma	1.4.1. Sınıf kurallarını edinir.	1.1. Sınıf kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.2. Sınıf kurallarının neler olduğunu söyler. 1.3. Sınıf kurallarına uyar. 2.1. İsmi söylenen sınıf arkadaşlarını gösterir. 2.2. Sınıf arkadaşlarının isimlerini söyler. 2.3. İsmi söylenen öğretmenlerini gösterir. 2.4. Öğretmenlerinin isimlerini söyler. *2.5. Ders araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. *2.6. Ders araç-gereçlerinin isimlerini söyler. *2.7. Sınıfın köşelerini gerçek ortam ya da görsel materyaller üzerinde gösterir. *2.8. Sınıfın köşelerinin isimlerini söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Gömülü öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı Kontrollü olay kaydı formu	
	1.4.2. Sınıftaki kişi ve nesnelere ayırt eder.	3.1. Okul kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 3.2. Okul kurallarının neler olduğunu söyler. 3.3. Okul kurallarına uyar. *4.1. Okulun bölümlerini gerçek ortam ya da görsel materyaller üzerinde gösterir. *4.2. Okulun bölümlerinin isimlerini söyler. 4.3. Bulduğu okul bölümünden kendi sınıfına gider. *4.4. Okul içerisinde yer-yön tabelalarını kullanarak söylenen okul bölümüne gider. *4.5. Okul araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. *4.6. Okul araç-gereçlerinin isimlerini söyler. 4.7. Okulun kaynaklarını ekonomik kullanır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Gömülü öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı Kontrollü olay kaydı formu	
	1.4.3. Okul kurallarını edinir.	1.4.4. Okuldaki ortam ve nesnelere ayırt eder.	Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanı için öğretmen aileyi okulda gerekli araç-gereç ve materyalleri temin etmesi için bilgilendirmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Gömülü öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanı için öğretmen aileyi okulda gerekli araç-gereç ve materyalleri temin etmesi için bilgilendirmelidir. "Okulu ve sınıfı tanıma" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.				

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Trafik ve Yaya Becerileri	<p>1.1. Trafikte kırmızı ışığın dur anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.2. Trafikte yeşil ışığın geç anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.3. Trafikte sarı ışığın araçlar için hazırlan anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.4. Yayaların karşıdan karşıya geçerken yaya geçidini kullanması gerektiğini söyler.</p> <p>1.5. Yayaların karşıdan karşıya geçerken üst/alt geçidi kullanması gerektiğini söyler.</p> <p>1.6. Trafik ışığının, yaya geçidinin, üst / alt geçidin olmadığı yerlerde önce sola sonra sağa sonra tekrar sola bakarak kontrollü şekilde karşıdan karşıya geçmesi gerektiğini söyler.</p> <p>1.7. Trafik kurallarına uyarak karşıdan karşıya geçer.</p>	<p>1.1. Trafikte kırmızı ışığın dur anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.2. Trafikte yeşil ışığın geç anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.3. Trafikte sarı ışığın araçlar için hazırlan anlamına geldiğini söyler.</p> <p>1.4. Yayaların karşıdan karşıya geçerken yaya geçidini kullanması gerektiğini söyler.</p> <p>1.5. Yayaların karşıdan karşıya geçerken üst/alt geçidi kullanması gerektiğini söyler.</p> <p>1.6. Trafik ışığının, yaya geçidinin, üst / alt geçidin olmadığı yerlerde önce sola sonra sağa sonra tekrar sola bakarak kontrollü şekilde karşıdan karşıya geçmesi gerektiğini söyler.</p> <p>1.7. Trafik kurallarına uyarak karşıdan karşıya geçer.</p>	<p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim</p> <p>Model olmayla öğretim</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
Açılımlar	<p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretme amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>	<p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretme amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Trafik ve yaya becerileri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>	<p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim</p> <p>Model olmayla öğretim</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Canlı ve Cansız Varlıklar	1.6.1. Canlı ve cansız varlıkları ayırt eder.	<p>1.1. Yakın çevresindeki canlı varlıkları görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>1.2. Yakın çevresinde gösterilen canlı varlığın ismini söyler.</p> <p>1.3. Yakın çevresindeki cansız varlıkları görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>1.4. Yakın çevresinde gösterilen cansız varlığın ismini söyler.</p> <p>1.5. Canlı varlıklara örnekler verir.</p> <p>1.6. Cansız varlıklara örnekler verir.</p> <p>1.7. Canlı varlıkların ortak özelliklerini söyler.</p> <p>1.8. Cansız varlıkların ortak özelliklerini söyler.</p> <p>1.9. Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları korur.</p> <p>1.10. Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları sever.</p>	<p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretim</p> <p>Gömülü öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
Açıklamalar	<p>"Canlı ve cansız varlıklar" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Canlı ve cansız varlıklar" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Canlı ve cansız varlıklar" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Canlı ve cansız varlıklar" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Dünyamız ve Gök Cisimleri	1.7.1. Mevsimlerin özelliklerini ayırt eder.	<p>*1.1. Mevsimleri görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>*1.2. Mevsimlerin isimlerini söyler.</p> <p>*1.3. Mevsimlere ait ayları sayar.</p> <p>1.4. Bir yıldaki ayları sayar.</p> <p>1.5. Haftanın günlerini sayar.</p> <p>*1.6. Günlük hava durumunu görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>1.7. Günlük hava durumunu söyler.</p> <p>1.8. Canlılar için güneşin yararlarını söyler.</p> <p>1.9. Canlılar için yağmurun yararlarını söyler.</p> <p>1.10. Canlılar için karın yararlarını söyler.</p> <p>1.11. Mevsimlere ait doğa olaylarını görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>1.12. Mevsimlere ait doğa olaylarını söyler.</p> <p>1.13. Mevsim değişikliklerinde gerçekleştirilen eylemleri görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>1.14. Mevsim değişikliklerinde gerçekleştirilen eylemleri söyler.</p>	<p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretim</p> <p>Doğrudan öğretim</p> <p>Gömülü öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
	1.7.2. Çevre temizliğiyle ilgili kuralları edinir.	<p>2.1. Çevre temizliğiyle ilgili kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>2.2. Çevre temizliğiyle ilgili kuralları neler olduğunu söyler.</p> <p>2.3. Çevre temizliğiyle ilgili kurallara uyar.</p>	<p>Eş zamanlı ipucuyla öğretim</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretim</p> <p>Doğrudan öğretim</p> <p>Gömülü öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
	1.7.3. Gök cisimlerini ayırt eder.	<p>3.1. Dünya'yı görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>3.2. Gösterilen gök cisminin Dünya olduğunu söyler.</p> <p>3.3. Güneş'i görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>3.4. Gösterilen gök cisminin Güneş olduğunu söyler.</p> <p>3.5. Ay'ı görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>3.6. Gösterilen gök cisminin Ay olduğunu söyler.</p> <p>3.7. Yıldızları görsel materyaller üzerinde gösterir.</p> <p>3.8. Gösterilen gök cisminin yıldız olduğunu söyler.</p>	<p>Sabit bekleme süreli öğretim</p> <p>Ayrık denemelerle öğretim</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Dünyamız ve gök cisimleri" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Dünyamız ve gök cisimleri" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genelmesi için son derece önemlidir.</p> <p>"Dünyamız ve gök cisimleri" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir.</p> <p>"Dünyamız ve gök cisimleri" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Zaman	1.8.1. Günün özelliklerini ayırt eder.	1.1. Günün bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.2. Günün bölümlerinin isimlerini söyler. 1.3. Sabah neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.4. Sabah neler yapıldığını söyler. 1.5. Öğlen neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.6. Öğlen neler yapıldığını söyler. 1.7. Akşam neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.8. Akşam neler yapıldığını söyler.	Eş zamanlı ipuçuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	1.8.2. Zaman kavramını edinir.	2.1. Dün yaptıklarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 2.2. Dün yaptıklarını söyler. 2.3. Bugün yaptıklarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 2.4. Bugün yaptıklarını söyler. 2.5. Yarın yapacaklarını görsel materyaller üzerinde gösterir. 2.6. Yarın yapacaklarını söyler.	Eş zamanlı ipuçuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim Etkinlik çizelgeleri	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	"Zaman" öğrenme alanı için kullanılabilen araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Zaman" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir. "Zaman" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir. "Zaman" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Meslekler	1.9.1. Mesleklerle ait özellikleri ayırt eder.	*1.1. Meslekleri görsel materyaller üzerinde gösterir. *1.2. Mesleklerin isimlerini söyler. 1.3. Mesleklerle göre çalışma yerlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.4. Mesleklerle göre çalışma yerlerinin isimlerini söyler. 1.5. Mesleklerle göre yapılan işleri söyler. 1.6. Mesleklerle özgü kullanılan araç-gereçleri görsel materyaller üzerinde gösterir. 1.7. Mesleklerle özgü kullanılan araç-gereçlerin isimlerini söyler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	Öğrenci için öncelikli (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "Meslekler" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışlara uygun olarak seçilmelidir. "Meslekler" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğinin sağlanması, bir başka deyişle aile ile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellenmesi için son derece önemlidir. "Meslekler" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanma konusunda rehberlik edilmelidir. "Meslekler" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Millî Değerler	1.10.1. Millî değerleri edinir.	1.1. Görsel materyaller üzerinden Atatürk'ü gösterir. 1.2. Atatürk görseli gösterilip "Bu kim?" diye sorulduğunda Atatürk olduğunu söyler. 1.3. Görsel materyaller üzerinde Türk Bayrağı'nı gösterir. 1.4. Türk Bayrağı gösterilip "Bu ne?" diye sorulduğunda Türk Bayrağı olduğunu söyler. 1.5. Görsel materyaller üzerinde Atatürk'ün annesini ve babasını gösterir. 1.6. İstiklâl Marşı'nın millî marşımız olduğunu söyler. 1.7. İstiklâl Marşı töreninde hazır olda bekler.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Ayrık denemelerle öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	Yukarıda bulunan hedeflerin öğretimi yapılırken somutlaştırma yapılması, görüntü ve ses teknolojilerinden yararlanılması, oluşturulacak ya da kendiliğinden gelişen fırsatların kullanılması ve BEP'e yapılacak ilgili eklemelere kutlama / anma haftalarına uyacak şekilde yer verilmesi önerilmektedir. "Millî Değerler" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Belirli Gün ve Haftalar	1.1.1.1. Belirli gün ve haftaları tanıtır.	1.1. Milli bayramların isimlerini söyler. 1.2. Milli bayramlarda ne yapılması gerektiğini söyler. 1.3. Okulda belirli gün ve haftalar için yapılan etkinliklere katılır.	Eş zamanlı ipucuyla öğretim Sabit bekleme süreli öğretim Doğrudan öğretim	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	<p>Yukarıda bulunan hedeflerin öğretimi yapıılırken somutlaştırma yapılması, görüntü ve ses teknolojilerinden yararlanılması, oluşturulacak ya da kendiliğinden gelişen fırsatların kullanılması ve BEP'e yapılacak ilgili eklemelere kutlama / anma haftalarına uyacak şekilde yer verilmesi önerilmektedir.</p> <p>"Belirli gün ve haftalar" öğrenme alanı için öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden uygun hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Belirli gün ve haftalar" öğrenme alanında hedef davranışların öğretimi sırasında duyuşsal özelliklerin kazandırılması için etkinlikler planlanabilir.</p>			

* Kontrol listesinin ilgili öğrenme alanından öğrenciniz için öncelikli olan becerileri seçiniz.

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-I

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Öz Bakım Becerileri	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	1.1.1. Kişisel temizlik becerilerini beceri analizindeki basamakları izleyerek gerçekleştirir.		
Hedef Davranışlar	Davranışın tanımı: Öğrenci üst ve alt çenede diş etinden dişlere doğru küçük dairesel hareketlerle ortalama 2 dakika boyunca dişlerini fırçalar. Davranışın ön koşulları: Sözel yönergeleri yerine getirme, el-göz koordinasyonunu sağlama.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Tüm basamakların bir arada öğretim yaklaşımı benimsenerek ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, işaret ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Diş fırçası, diş macunu, havlu, veri toplama formu, kurşun kalem, silgi.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları, okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci lavaboda yan yana duracaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle dişlerini fırçalayacağız. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de dişlerini fırçalayacaksın." dendiikten sonra fırçalanmış diş resimleri gösterilmek "Dişlerini fırçalamayı öğrenince dişlerin çok güzel görünecek." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." ve "Dişlerini fırçala!" denir.		
Uygulama	<p>Öğretmen öğrencinin başat eline fiziksel ipucu uygulayacağı için öğrencinin başat eline yakın şekilde durur. Öğretmen, diş fırçası ve diş macununu öğrencinin görebileceği ve ulaşabileceği şekilde yerleştirir. Öğrenciye "Dişlerini fırçala!" yönergelerini verir.</p> <p>Öğrencinin beceri analizindeki basamakları yerine getirmesi için fırsat verir. Öğretmen, öğrencinin dişlerini fırçalaması için beceri analizindeki basamakları izleyerek yerine getirmesi amacıyla öğrencinin elinin üzerinden tutarak tam fiziksel ipucu uygular.</p> <p>Öğretmen, öğrenci dişlerini fırçaladığında "Dişlerini çok güzel fırçalıyorsun, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar.</p> <p>Öğrenci elinin üstünden tutulurken dişlerini fırçalar hale geldiğinde tam fiziksel ipucu geri çekilerek bileğinden, ön kolundan, dirseğinden tutularak kısmi fiziksel ipucu sunulur.</p> <p>Öğrenci kısmi fiziksel ipucu uyguladığında beceri analizindeki basamakları yerine getirirse pekiştireç sunulur. Öğretmen, kısmi fiziksel ipucu sunumunun ardından öğrenciye dişlerini fırçalayacağı yeri işaret ederek işaret ipucunu sunar. Öğrenci dişlerini fırçalarsa "Dişlerini harika fırçaladın." diyerek sözel olarak pekiştirilir.</p> <p>Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.</p>		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	<p>Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.</p> <p>Bu süreçte öğretmen ve öğrenci lavaboda yan yana duracaktır. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Dişlerini fırçala!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin dişlerini bağımsız olarak %100 doğrulukta fırçalamasından 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.</p>		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Vücudunu Tanıma	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	1.2.1. Vücudunu tanıır.		
Hedef Davranışlar	1.2. Vücut bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. Davranışın tanımı: Öğrenci vücudun bölümlerinin baş, gövde kol ve bacaklardan oluştuğunu ayırt eder. Davranışın ön koşulları: Sözel yönergeleri yerine getirme, en az 2 dakika süre ile çalışmaya dikkatini yöneltme.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Ayrık denemelerle öğretim (Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, gölge olma)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, görsel kartlar, veri toplama formu, pekiştiriciler, kurşun kalem, silgi.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle vücudun bölümlerini tanıyacağız. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de vücudun bölümlerini öğreneceksin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." ve "Hangisi ... göster!" denir.		
Uygulama	Öğretmen öğrenci ile masada karşılıklı şekilde oturur. Öğrenciye uygun ses tonu ve kısa zaman aralıklarıyla yönergeleri verir (5-10 saniye). Örneğin "Hangisi ... göster!" yönergelerini verir. Öğrenci doğru tepkide bulunursa "Evet, çok güzel. ... doğru gösterdin, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrencinin yanlış tepkilerinin ardından aşamalı yardım sunulur. Öğretmen öğrencinin hata yapmasına izin vermemek üzere ilk aşamada öğrencinin doğru tepkide bulunması için elinin üstünden tutarak tam fiziksel ipucunu uygular. İkinci aşamada, öğrencinin bileğinden, dirseğinden ya da omzundan hafifçe tutarak kısmi fiziksel ipucunu uygular ve son aşamada öğrenciye dokunmadan gölge olma ipucunu uygular. Öğretmen bu ipuçları hiyerarşisini uygularken öğrencinin ihtiyaç duyduğu ipucuna anlık olarak karar verir. İpuçlu tepkilerin hemen ardından ipuçsuz tepki ortaya çıkıncaya kadar öğretime devam edilir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak kaç kart ile öğretim yapılacağı, deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	<p>Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencinin performansına ilişkin veri toplar.</p> <p>Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Hangisi ... göster!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.</p> <p>Öğretmen, öğrencinin vücudunun bölümlerini beş denemeden dördünde bağımsız olarak göstermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.</p>		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	1.3.2. Evdeki kişileri ve nesnelere ayırt eder.		
Hedef Davranışlar	2.9. Ev araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir. Davranışın tanımı: Öğrenci ev ortamında günlük işlerde kullanılan çeşitli ev araç-gereçlerini ayırt eder. Davranışın ön koşulları: Sözel yönergeleri yerine getirme, taklit becerilerine sahip olma.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Gömülü öğretim (Sözel ve model ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Kum havuzu, ev araç-gereçlerini yansıtan görsel kartlar seti, veri toplama formu, pekiştiriciler, kurşun kalem, silgi.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları, okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle ev araç-gereçlerini tanıyacağız. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de ev araç-gereçlerini öğreneceksin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." ve "Hangisi ... göster!" denir.		
Uygulama	<p>Öğretmen öğrenci ile çalışılacak hedef davranış olan ev araç-gereç kartlarını kum havuzunun içine gömer. Bu alanı öğrencinin yönlenebileceğini düşündüğü şekilde ilgi çekici bir biçimde düzenler. Örneğin öğrencisinin dikkatini çekmek ve merak duygusu uyandırmak için bazı kartları yarı gömülü bir şekilde bırakır ya da öğrencisinin çok sevdiği bir nesneyi kum havuzunun yanına koyabilir ya da kum havuzuna gömebilir. Böylece öğrencinin kum havuzuna yönelmesi sağlanır. Öğrenci kum havuzuna doğru yönelip, kum havuzunda ev araç-gereçlerinin olduğu kartları bulduğunda, öğretmen öğrencinin bulunduğu görsel kartları öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Hangisi ... göster!" yönergelerini verir.</p> <p>Öğrencinin tepkide bulunması için fırsat verir. Öğretmen, öğrencinin adı söylenen ev araç-gerecini göstermesi için sözel ipucunu ve model ipucunu sunar (Örneğin öğrencinin bulunduğu iki kart arasından öğrencinin adı söylenen ev araç-gerecini göstermesi için "Bu, kaşık." der ve kaşığı gösterir).</p> <p>Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrenci doğru tepkide bulunursa "Evet, çok güzel. ... doğru gösterdin, harikasin." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Öğrenci yanlış tepkide bulunur ya da tepkide bulunmazsa öğretmen kontrol edici ipucunu tekrar sunar. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.</p>		
Açıklamalar	<p>Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir.</p> <p>Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak kaç kart arasından öğretim yapılacağı, deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Öğretmen bu hedef davranışları farklı etkinliklere veya oyunların içine gömebilir.</p> <p>Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.</p>		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	<p>Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.</p> <p>Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Hangisi ... göster!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.</p> <p>Öğretmen, öğrencinin ev araç-gereçlerini beş denemeden dördünde bağımsız olarak göstermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.</p> <p>Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.</p>		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Okulu ve Sınıfı Tanıma	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	1.4.1. Sınıf kurallarını edinir.		
Hedef Davranışlar	1.2. Sınıf kurallarının neler olduğunu söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci sınıf düzeni için gerekli kuralları ayırt eder. Davranışın ön koşulları: Sözel yönergeleri yerine getirme, taklit becerilerine sahip olma.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan öğretim (Sözel ve model ipucu)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, kurşun kalem, silgi.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle sınıf kurallarının neler olduğunu öğreneceğiz. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de sınıf kurallarını öğreneceksin." dindikten sonra sınıf kurallarını yansıtan görseller gösterilerek "Sınıf kurallarını öğrenince sınıf kurallarını yerine getirebilirsin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." ve "Sınıf kurallarını söyle!" denir.		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci masada karşılıklı oturur. Doğrudan öğretim yönteminde öncelikle gereksinim oluşturma basamağı için, öğretmen öğrenciye çalışılan hedef davranışın neden önemli olduğu açıklayarak öğrencinin dikkatini konuya çeker. Ardından model olma aşamasında, öğretilmesi hedeflenen davranışa dair açıklamalar yaparak hedef davranışın nasıl yapılacağı ile ilgili model olur. Örneğin öğretmen "Şimdi sınıf kurallarını söyleyelim." der ve sınıf kurallarını söyler. Yeterli sayıda model olma aşamasından sonra rehberli uygulamalar aşamasına geçilir. Bu aşamada öğretmen öğrencinin sınıf kurallarını söylemesini bekler ve öğrenciye hedef davranışla ilgili ipuçları ve dönütler verir. Rehberli uygulamalar aşaması tamamlandığında, öğrenciden kendisine kazandırılmak istenen sınıf kurallarını söyleme hedef davranışını bağımsız olarak gerçekleştirmesi istenir. "Sınıf kurallarını söyle!" yönergesi verilir. Öğretmen, öğrenci sınıf kurallarını söylediğinde "Sınıf kurallarını çok güzel söyledin, harikasın." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Yanlış tepkide bulunur ya da hiç tepkide bulunmazsa hata düzeltilmesi yapılır. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak doğrudan öğretim yöntemindeki aşamalar arası geçişler, deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Sınıf kurallarını söyle!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin sınıf kurallarını söyleme hedef davranışını beş denemeden dördünde bağımsız olarak söylemesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-V

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Trafik ve Yaya Becerileri	Oturum Sayısı : 6
BÖLÜM-2			
Hedef	1.5.1. Trafik kurallarını edinir.		
Hedef Davranışlar	1.4. Yayaların karşıdan karşıya geçerken yaya geçidini kullanması gerektiğini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci yaya geçidinin bulunduğu yerden güvenli bir şekilde karşıdan karşıya geçmesi gerektiğini söyler. Davranışın ön koşulları: Sözel yönergeleri yerine getirme, taklit becerilerine sahip olma.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma (Canlı model)		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, kurşun kalem, silgi.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle karşıdan karşıya nasıl geçmen gerektiğini öğreneceğiz. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.		
Güdüleme	Yaya geçidi kullanarak karşıdan karşıya geçmeyi yansıtan görseller gösterilerek "Biliyor musun, artık sen de yaya geçidini kullanarak karşıdan karşıya geçmen gerektiğini öğreneceksin." denir.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." ve "Karşıdan karşıya nasıl geçeriz? Söyle!" denir.		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci masa başında karşılıklı oturur. Öğretmen, öğrenciye "Karşıdan karşıya nasıl geçeriz? Söyle!" yönergelerini sunar ve öğrencinin söyleme davranışı için fırsat verir. Ardından öğrencinin karşıdan karşıya nasıl geçmesi gerektiğini söylemesi için öğretmen, "Yaya geçidi kullanarak karşıdan karşıya geçeriz." diyerek öğrenciye model olur. Öğretmen, öğrenci karşıdan karşıya nasıl geçmesi gerektiğini söylerse "Evet, yaya geçidi kullanarak karşıdan karşıya geçeriz, çok güzel söyledin, harikasin." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Yanlış tepkide bulunur ya da tepki de bulunmazsa hata düzelmesi yapılır. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zamana göre öğretmen karar verir. Öğrencinin tepkide bulunması için gerekli olan ipucu türü değiştirilebilir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen ve öğrenci karşılıklı olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Karşıdan karşıya nasıl geçeriz? Söyle!" diyerek hedef uyarısı sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelecek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin karşıdan karşıya nasıl geçmesi gerektiğini söyleme hedef davranışını beş denemeden dördünde bağımsız olarak söylemesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VI

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Canlı ve Cansız Varlıklar	Oturum Sayısı : 8
BÖLÜM-2			
Hedef	1.6.1. Canlı ve cansız varlıkları ayırt eder.		
Hedef Davranışlar	1.3. Yakın çevresindeki cansız varlıkları görsel materyaller üzerinde gösterir. Davranışın tanımı: Öğrenci önüne konulan görsellerin içinden cansız olan varlıkları parmağı ile işaret ederek gösterir. Davranışın ön koşulları: Yerinde belli bir süre oturabilme, basit yönergelere uyma, dikkatini sesli uyarana yöneltebilme, parmağı ile işaret edebilme.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit bekleme süreli öğretim		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Resimli kartlar, pekiştireçler, veri toplama formu, masa, sandalye.		
Ortam Düzenlemeleri	Oturumlar başlamadan önce, öğretmen kullanacağı tüm öğretim teknolojileri ve materyallerini öğretimi gerçekleştireceği ortamda hazır bulundurur. Öğretmen ile öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç-gereçlerden ve kişilerden faydalanılacaktır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Oturum için hazırlanan araç-gereç ve materyaller, oturma başlanmadan hemen önce toplu bir şekilde öğrencinin önüne konur ve öğrencinin araç-gereç ve materyaller ile etkileşmesi sağlanarak dikkati çekilir.		
Güdüleme	"Hazır görünüyorsun, şimdi seninle bazı resimlere bakacağız, bana dikkatlice baktığını görüyorum, aferin sana." gibi güdüleme ifadeleri kullanılır. "Benimle birlikte çalıştıktan sonra cansız varlıkların neler olduğunu öğrenmiş olacaksınız." ifadeleri ile öğrencinin derse tam motive olması sağlanır.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Cansız olanı göster!"		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Öğretmen 1 (Bir) öğretim oturumunda 5 (beş) denemeye yer verecektir, bunun için içlerinde bir olumlu örneğin ve bir olumsuz örneğin yer aldığı 8 (sekiz) araç seti hazırlanmış durumdadır. Öğretmen ilk deneme için öğrencinin önüne bir canlı bir de cansız varlık resmi koyar. "Cansız olanı göster!" yönergesini sunduktan sonra içinden 1001-1002-1003-1004 diyerek 4 saniye sayar, hemen parmağı ile kartı gösterip "bu cansız" diyerek kontrol edici ipucunu sunar. "Şimdi bana cansız olanı göster!" der ve tepkiyi bekler. Öğrencinin doğru tepkileri pekiştirilir. Yanlış tepkilerinde ise deneme sunumu tekrar yapılarak hata düzeltmesi yapılır. Öğrencinin ipucu almadan verdiği doğru tepkiler kollanarak daha etkili bir öğretim için ayrımlı pekiştirme uygulamasına yer verilmelidir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı ayrıca pekiştirilir. Sabit bekleme süreli denemelerde öğretmen, öğretim sırasında kayıt tutarak öğrencinin tepkilerini veri kayıt formuna kaydeder. Öğrencinin ipucundan önceki doğru tepkilerinin tümünün (+) olması öğretmene öğrenmenin gerçekleştiğini gösterir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Cansız olanı göster!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verilerin, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin bir oturumda beş denemenin dördünde bağımsız olarak doğru tepki vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplayabilir. Genelleme verisi, araç setlerinde değişikliğe giderek de toplanabilir.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VII

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Dünyamız ve Gök Cisimleri	Oturum Sayısı : 8
BÖLÜM-2			
Hedef	1.7.1. Mevsimlerin özelliklerini ayırt eder.		
Hedef Davranışlar	1.2. Mevsimlerin isimlerini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenciye "Mevsimler nelerdir?" diye sorulduğunda "İlkbahar, yaz, sonbahar, kış" demesi. Davranışın ön koşulları: Etkinlik çizelgesini açma, ilk sayfayı çevirme, fotoğrafı işaret etme, resimde belirtilen materyali alma, etkinliği tamamlama, materyali yerine koyma, çizelgeye geri dönme, basit yönergelere uyma, dikkatini sesli uyarana yöneltebilme, dikkatini görsel uyarana yöneltebilme, ifade edici dil becerilerinin gelişmiş olması.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Doğrudan öğretim yöntemi Etkinlik çizelgeleri		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Etkinlik çizelgeleri.		
Ortam Düzenlemeleri	Oturumlar başlamadan önce, öğretmen kullanacağı tüm öğretim teknolojileri ve materyallerini öğretimi gerçekleştireceği ortamda hazır bulundurur. Öğretmen ile öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç-gereçlerden ve kişilerden faydalanılacaktır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Oturum için hazırlanan araç-gereç ve materyaller, oturma başlamadan hemen önce toplu bir şekilde öğrencinin önüne konur ve öğrencinin araç-gereç ve materyaller ile etkileşmesi sağlanarak dikkati çekilir.		
Güdüleme	"Hazır görünüyorsun, şimdi seninle bazı resimlere bakacağız, bana dikkatlice baktığını görüyorum, aferin sana!" gibi güdüleme ifadeleri kullanılır. "Benimle birlikte çalıştıktan sonra mevsimlerin neler olduğunu öğrenmiş olacaksın." ifadeleri ile öğrencinin derse tam motive olması sağlanır.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Mevsimleri say!"		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Öğretmen 1 (bir) öğretim oturumunda sıra gözetmeksizin araya farklı öğrenme alanlarına ait farklı etkinlikler yerleştirerek 2 (iki) deneme yapacaktır. Öğretmen, öğrencinin genel takip çizelgesini öğrencinin önüne koyar. Günlük rutin sayfa etkinlikleri gerçekleştirildikten sonra sıra "Mevsimler" sayfasına geldiğinde öğrenci etkinliğini almak için ilgili rafa gider, etkinliğini alır ve yerine oturur. Öğrencinin ilgili etkinliğinin sayfasında iki sütuna ayrılmış bir sayfa vardır bunun yanında ilkbahar, yaz, sonbahar, kış temsil eden resimli kartlar (yazılı hali ile birlikte) ve mevsimlerle ilişkisiz kartlar vardır. Öğretmen ilkbahara ait kartı eline alır, "Bu, mevsimlerden ilkbahar." der ve mevsimler sütununa yapıştırır, elini kartın üstüne koyarak öğrenciye "İlkbahar." diye tekrar ettirir. Öğretmen bu kez ilişkisiz kartlardan birini eline alır ve "Bu, mevsim değil." der ardından çizelgedeki ilişkisiz sütununa yapıştırır. Öğrenciye de "bu mevsim değil" diye tekrar ettirir. Aynı süreç yaz, sonbahar ve kış mevsimleri için de tekrarlanır. Tüm süreç bittikten sonra öğretmen mevsimler sütununun en üstüne elini koyarak sırayla "Mevsimler: ilkbahar, yaz, sonbahar, kış." diye sayar ve öğrenciye tekrar ettirir. Öğrencinin ipucu almadan verdiği doğru tepkiler kollanarak daha etkili bir öğretim için ayrımlı pekiştirme uygulamasına yer verilmesi gereklidir. Karar verilen deneme sayısına göre öğretmen, öğretim sırasında kayıt tutarak öğrencinin tepkilerini veri kayıt formuna kaydeder. Öğrencinin ipucundan önceki doğru tepkilerinin tümünün (+) olması öğretmene öğrenmenin gerçekleştiğini gösterir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Mevsimleri say!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin bir oturumda iki denemenin ikisinde bağımsız olarak doğru tepki vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplayabilir. Genelleme verisi, araç setlerinde değişikliğe giderek de toplanabilir.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-VIII

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Zaman	Oturum Sayısı : Tam bağımsızlık kazanana kadar rutin halinde çalışılacaktır.
BÖLÜM-2			
Hedef	1.8.2. Zaman kavramını edinir.		
Hedef Davranışlar	2.2. Dün yaptıklarını söyler. Davranışın tanımı: Öğrencinin "Dün neler yaptın?" sorusuna karşılık, sabah uyanma anından gece yatma anına kadar yaptıklarını kronolojik sıra ile anlatması. Davranışın ön koşulları: Etkinlik çizelgesini açma, ilk sayfayı çevirme, fotoğrafı işaret etme, resimde belirtilen materyali alma, etkinliği tamamlama, materyali yerine koyma, çizelgeye geri dönme, basit yönergelere uyma, dikkatini sesli uyarana yöneltebilme, dikkatini görsel uyarana yöneltebilme, ifade edici dil becerilerinin gelişmiş olması.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Etkinlik çizelgeleri		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Etkinlik çizelgeleri.		
Ortam Düzenlemeleri	Oturumlar başlamadan önce, öğretmen kullanacağı tüm öğretim teknolojileri ve materyallerini öğretimi gerçekleştireceği ortamda hazır bulundurur. Öğretmen ile öğrenci çalışacakları masayı aralarına aralık karşılıklı otururlar. Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç-gereçlerden ve kişilerden faydalanılacaktır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Oturum için hazırlanan araç-gereç ve materyaller, oturuma başlanmadan hemen önce toplu bir şekilde öğrencinin önüne konur ve öğrencinin araç-gereç ve materyaller ile etkileşmesi sağlanarak dikkati çekilir.		
Güdüleme	"Hazır görünüyorsun, şimdi seninle bazı resimlere bakacağız, bana dikkatlice baktığını görüyorum, aferin sana." gibi güdüleme ifadeleri kullanılır. "Benimle birlikte çalıştıktan sonra her gün neler yaptığını hem sen hem de merak edenler öğrenmiş olacak." ifadeleri ile öğrencinin derse tam motive olması sağlanır.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Dün neler yaptın?"		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci çalışacakları masayı aralarına aralık karşılıklı otururlar. Öğretmen 1 (bir) öğretim oturumunda sıra gözetmeksizin araya farklı öğrenme alanlarına ait farklı etkinlikler yerleştirerek 2 (iki) deneme yapacaktır. Öğretmen, öğrencinin genel takip çizelgesini öğrencinin önüne koyar. Günlük rutin sayfa etkinlikleri gerçekleştirildikten sonra sıra "Dün neler yaptın?" sayfasına geldiğinde öğrenci etkinliğini almak için ilgili rafa gider, etkinliğini alır ve yerine oturur. Öğretmen etkinlik üzerindeki birinci basamağa (yataktan kalkma) ait resmi birinci satıra yapıştırır ve "Uyandım.", "Şimdi sen söyle!" der ve öğrencinin tepkisini bekler. Öğrencinin doğru tepkileri pekiştirilir. Yanlış tepkileri ise deneme sunumu tekrar yapılarak hata düzeltilmesi yapılır. Aynı süreç diğer 9 (dokuz) basamak (kahvaltı yapma, yüz yıkama, giyinme, okula gitme, ders yapma, eve dönme, banyo yapma, yemek yeme, uyuma) için de tekrarlanır. Öğrencinin ipucu almadan verdiği doğru tepkiler kollararak daha etkili bir öğretim için ayrımlı pekiştirme uygulamasına yer verilmesi gereklidir. Karar verilen deneme sayısına göre öğretmen, öğretim sırasında kayıt tutarak öğrencinin tepkilerini veri kayıt formuna kaydeder. Öğrencinin ipucundan önceki doğru tepkilerinin tümünün (+) olması öğretmene öğrenmenin gerçekleştiğini gösterir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Dün neler yaptın?" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin bir oturumda iki denemenin ikisinde bağımsız olarak doğru tepki vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplayabilir. Genelleme verisi, araç setlerinde değişikliğe giderek de toplanabilir.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IX

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Meslekler	Oturum Sayısı : 10
BÖLÜM-2			
Hedef	1.9.1. Mesleklere ait özellikleri ayırt eder.		
Hedef Davranışlar	1.4. Mesleklere göre çalışma yerlerinin isimlerini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci öğretmenin okulda, doktorun hastanede, garsonun lokantada, polislin karakolda, postacının postanede, inşaat ustasının inşaatlarda çalıştığı söyler. Davranışın ön koşulları: Okul, hastane, lokanta, karakol, postane, inşaat gibi mekânsal kavramları biliyor olması, basit yönergelere uyma, dikkatini sesli uyarana yöneltebilme, dikkatini görsel uyarana yöneltebilme, ifade edici dil becerilerinin gelişmiş olması.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş zamanlı ipucuyla öğretim		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Ahşap plaka üzerine yatay iki satırdan oluşan, cırt cırt bantlı, üst sütunda mesleklerin, alt sütunda mesleklere ait mekânların resimli kartlarının bulunduğu, hedef davranışa özel yapılmış materyal, pekiştireçler, veri toplama formu, masa, sandalye.		
Ortam Düzenlemeleri	Oturumlar başlamadan önce, öğretmen kullanacağı tüm öğretim teknolojileri ve materyallerini öğretimi gerçekleştireceği ortamda hazır bulundurur. Öğretmen ile öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç-gereçlerden ve kişilerden faydalanılacaktır.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Oturum için hazırlanan araç-gereç ve materyaller, oturma başlanmadan hemen önce toplu bir şekilde öğrencinin önüne konur ve öğrencinin araç-gereç ve materyaller ile etkileşmesi sağlanarak dikkati çekilir.		
Güdüleme	"Hazır görünüyorsun, şimdi seninle bazı resimlere bakacağız, bana dikkatlice baktığını görüyorum, aferin sana." gibi güdüleme ifadeleri kullanılır. "Benimle birlikte çalıştıktan sonra meslekleri daha iyi öğrenmiş olacaksınız." ifadeleri ile öğrencinin derse tam motive olması sağlanır.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Polis / doktor / öğretmen / garson / postacı / inşaat ustası nerede çalışır?"		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Öğretmen 1 (bir) öğretim oturumunda 2 (iki) denemeye yer verecektir, bunun için ahşap plaka üzerine yatay iki satırdan oluşan, cırt cırt bantlı, üst sütunda mesleklerin, alt sütunda mesleklere ait mekânların resimli kartlarının bulunduğu özel bir materyal hazırlamıştır. Öğretmen eş zamanlı ipucu ile öğretim oturumlarına geçmeden önce hazırlamış olduğu materyalin üst satırına polisi, doktoru, öğretmeni, garsonu, postacıyı, inşaat ustasını temsil eden resimli kartları sırasıyla yapıştırır. Öğretmen parmağı ile polis kartını gösterirken aynı zamanda "Polis nerede çalışır?" diyerek hedef uyarı sunumunu yapar. Hedef uyarı sunumu ile aynı anda karakolu temsil eden kartı alıp polisi temsil eden kartın altına yapıştırarak "Karakolda." der. Doğru tepkiyi öğrencinin de vermesi beklenir. Öğrencinin verdiği doğru tepkiler veri kayıt formuna (+), yanlış tepkiler ve tepkide bulunmama durumu ise veri kayıt formuna (-) olarak işaretlenir. Aynı süreç doktor, öğretmen, garson, postacı, inşaat ustası için de tekrarlanır. 1 (bir) deneme bittikten sonra ikinci denemeye geçilir. 2 deneme bittikten sonra 2 (iki) denemeden oluşan öğretim oturumu sonlandırılır.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "... nerede çalışır?" diyerek hedef uyarı sunar. Öğretmen, öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin bir oturumda iki denemenin ikisinde bağımsız olarak doğru tepki vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplayabilir. Genelleme verisi, araç setlerinde değişikliğe giderek de toplanabilir.		

DERS PLANI ÖRNEĞİ-X

BÖLÜM-1			
Dersin Adı : Hayat Bilgisi	Kademe : I	Öğrenme Alanı : Millî Değerler	Oturum Sayısı : 1
BÖLÜM-2			
Hedef	1.10.1. Millî değerleri edinir.		
Hedef Davranışlar	1.2. Atatürk görseli gösterilip "Bu kim?" diye sorulduğunda Atatürk olduğunu söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci kendisine gösterilen resimdeki kişinin Atatürk olduğunu söyler. Davranışın ön koşulları: Basit yönergelere uyma, dikkatini sesli uyarana yöneltebilme, dikkatini görsel uyarana yöneltebilme, ifade edici dil becerilerinin gelişmiş olması.		
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit bekleme süreli öğretim		
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Oturumlar başlamadan önce, öğretmen kullanacağı tüm öğretim teknolojileri ve materyallerini öğretimi gerçekleştireceği ortamda hazır bulundurur. Öğretmen ile öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Genelleme için farklı araç, gereçlerden ve kişilerden faydalanılacaktır.		
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, öğretim sonrası değerlendirme (izleme) ve genelleme oturumları Özel Eğitim Uygulama Okulunda öğrencinin sınıfında; genelleme oturumları öğrencinin evinde gerçekleştirilecektir.		
BÖLÜM-3			
Dikkati Çekme	Oturum için hazırlanan araç-gereç ve materyaller, oturuma başlanmadan hemen önce toplu bir şekilde öğrencinin önüne konur ve öğrencinin araç-gereç ve materyaller ile etkileşmesi sağlanarak dikkati çekilir.		
Güdüleme	"Hazır görünüyorsun, şimdi seninle bazı resimlere bakacağız, bana dikkatlice baktığını görüyorum, aferin sana." gibi güdüleme ifadeleri kullanılır. "Benimle birlikte çalıştıktan sonra Atatürk'ü gördüğünde tanyor olacaksınız." ifadeleri ile öğrencinin derse tam motive olması sağlanır.		
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Bu kim?"		
Uygulama	Öğretmen ve öğrenci çalışacakları masayı aralarına alarak karşılıklı otururlar. Öğretmen 1 (Bir) öğretim oturumunda 5 (beş) denemeye yer verecektir, bunun için Atatürk'ün 5 farklı portresi ve Atatürk'ün portresinin bulunduğu boyama kâğıdı ders öncesi hazırlanmış durumdadır. Öğretmen önceden hazırlanmış olduğu Atatürk portrelerinden bir tanesini rastgele seçer ve kaldırıp öğrenciye gösterdikten sonra "Bu kim?" diyerek yönergesini sunar. Öğretmen yönergesini sunduktan sonra içinden 1001-1002-1003-1004 diyerek 4 saniye sayar hemen parmağı ile kartı gösterip "Bu, Atatürk." diyerek kontrol edici ipucunu sunar. "Şimdi sen söyle! Bu kim?" der ve tepkiyi bekler. Öğrencinin doğru tepkileri pekiştirilir. Yanlış tepkileri ise deneme sunumu tekrar yapılarak hata düzeltilmesi yapılır. Her bir denemenin arasında öğretmenin önceden hazırlanmış olduğu Atatürk portresi boyama kâğıdının 1/5 parçası öğrenciye boyattırılır ve bir sonraki denemeye geçilir. Böylece planlanan 5 (beş) deneme bittiğinde deneme aralarında yapılan boyama çalışması da farklı öğrenme alanlarına hizmet etmiş olur ve ortaya bir ürün çıkmış olur. Öğrencinin ipucu almadan verdiği doğru tepkiler kollanarak daha etkili bir öğretim için ayrılmış pekiştirme uygulamasına yer verilmelidir. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı ayrıca pekiştirilir. Sabit bekleme süreli denemelerde öğretmen, öğretim sırasında kayıt tutarak öğrencinin tepkilerini veri kayıt formuna kaydeder. Öğrencinin ipucundan önceki doğru tepkilerinin tümünün (+) olması öğretmene öğrenmenin gerçekleştiğini gösterir.		
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencinin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.		
BÖLÜM-4			
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen, öğrencinin karşısında olacak şekilde oturur. Öğretmen, uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Bu kim?" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri, hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin bir oturumda beş denemenin dördünde bağımsız olarak doğru tepki vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplayabilir. Genelleme verisi, araç setlerinde değişikliğe giderek de toplanabilir.		

EK 1

HAYAT BİLGİSİ DERSİ I. KADEME KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanılırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için "**Evet**" sütununa, yerine getiremediği beceriler için "**Hayır**" sütununa işareti (✓) konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa "Açıklama" sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için "**Açıklama**" sütununa (★) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınabilir.

Öğrenme Alanı: ÖZ BAKIM BECERİLERİ			
KİŞİSEL TEMİZLİK BECERİLERİ			
Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
Kişisel bakım becerilerini gerçekleştirir.			
1	Ellerini yıkar.		
2	Yüzünü yıkar.		
3	Dişlerini fırçalar.		
4	Burnunu temizler.		
5	Saçlarını tarar.		
GİYİNME BECERİLERİ			
Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
Temel giysileri çıkarır.			
1	Çoraplarını çıkarır.		
2	Lastikli pantolonunu / eşofman altını çıkarır.		
3	Düğmeli pantolonunu çıkarır.		
4	Fermuarlı pantolonunu çıkarır.		
5	Kazağını çıkarır.		
6	Tişörtünü çıkarır.		
7	Eteğini çıkarır.		
8	Hırkasını çıkarır.		
9	Ceketini çıkarır.		
10	Yeleğini çıkarır.		
11	Süveterini çıkarır.		
12	Montunu çıkarır.		
13	Paltosunu çıkarır.		
14	Bağciksiz ayakkabısını çıkarır.		
15	Kabanını çıkarır.		

Temel giysileri giyer.				
1	Çoraplarını giyer.			
2	Lastikli pantolonunu / eşofman altını giyer.			
3	Dügmeli pantolonunu giyer.			
4	Fermuarlı pantolonunu giyer.			
5	Kazağını giyer.			
6	Tişörtünü giyer.			
7	Eteğini giyer.			
8	Hırkasını giyer.			
9	Ceketini giyer.			
10	Yeleğini giyer.			
11	Süveterini giyer.			
12	Montunu giyer.			
13	Paltosunu giyer.			
14	Bağciksız ayakkabısını giyer.			
15	Kabanını giyer.			
Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Tamamlayıcı giysileri çıkarır.				
1	Şapkasını çıkarır.			
2	Eldivenini çıkarır.			
3	Atkısını çıkarır.			
Tamamlayıcı giysileri giyer.				
1	Şapkasını giyer.			
2	Eldivenini giyer.			
3	Atkısını takar.			
Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları açar.				
1	Çoraplarını çıkarır.			
2	Lastikli pantolonunu / eşofman altını çıkarır.			
3	Dügmeli pantolonunu çıkarır.			
4	Fermuarlı pantolonunu çıkarır.			
Giysilerdeki tamamlayıcı aparatları kapatır.				
1	Çıtçıt kapatır.			
2	Cırt cırt kapatır.			
3	Fermuar kapatır.			
4	Giysilerinin düğmelerini kapatır.			

TUVALET BECERİLERİ				
Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Tuvalet alışkanlığı edinir.				
1	Tuvaletinin geldiğini jest-mimik ve fiziksel hareketlerle belli eder.			
2	Tuvaletinin geldiğini söyler.			
3	Tuvaletini yaparken yetişkin ile iş birliği yapar.			
4	Tuvaletini yapar.			
YEME BECERİLERİ				
Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Yemek yeme becerilerini beceri analizindeki basamakları izleyerek gerçekleştirir.				
1	Parmaklarını kullanarak yemek yer.			
2	Bardaktan sıvı içer.			
3	Kaşık kullanarak yemek yer.			
4	Çatal kullanarak yemek yer.			
5	Bıçak kullanarak yumuşak besinleri ekmeğine sürer.			
6	Pipet kullanarak sıvı içer.			
7	Peçete kullanarak elini siler.			
8	Peçete kullanarak ağızını siler.			

Öğrenme Alanı: VÜCUDU TANIMA

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Vücudunu tanıır.				
1	Vücut bölümlerini kendi vücudu üzerinde gösterir.			(Baş, gövde, bacaklar, ayaklar, eller, omuz, parmak, tırnak, el bileği, ayak bileği, dirsek, diz kapağı, boyun, ense)
2	Vücut bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Baş, gövde, bacaklar, ayaklar, eller, omuz, parmak, tırnak, el bileği, ayak bileği, dirsek, diz kapağı, boyun, ense)
3	Vücut bölümlerinin isimlerini söyler.			(Baş, gövde, bacaklar, ayaklar, eller, omuz, parmak, tırnak, el bileği, ayak bileği, dirsek, diz kapağı, boyun, ense)
4	Başında bulunan bölümleri kendi vücudu üzerinde gösterir.			(Ağız, diş, alın, göz, kulak, çene, burun, dudak, dil, kaş, kirpik, saç, yanak)
5	Başında bulunan bölümleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Ağız, diş, alın, göz, kulak, çene, burun, dudak, dil, kaş, kirpik, saç, yanak)
6	Başında bulunan bölümlerin isimlerini söyler.			(Ağız, diş, alın, göz, kulak, çene, burun, dudak, dil, kaş, kirpik, saç, yanak)
7	Duyu organlarını vücudu üzerinde gösterir.			(dil, kulak, göz, burun, deri)
8	Duyu organlarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			(dil, kulak, göz, burun, deri)
9	Duyu organlarının isimlerini söyler.			(dil, kulak, göz, burun, deri)

Öğrenme Alanı: AİLE VE YAKIN ÇEVREYİ TANIMA**AİLEYE VE YAKIN ÇEVREYE İLİŞKİN DAVRANIŞLAR/BECERİLER**

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Aile yaşamındaki kurallarını edinir.				
1	Aile kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Aile kurallarının neler olduğunu söyler.			
3	Aile kurallarına uyar.			
Evdeki kişileri ve nesnelere ayırt eder.				
1	Adını ve soyadını söyler.			
2	Ailesindeki bireyleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			
3	Aile bireylerinin isimlerini söyler.			
4	Aile bireylerinin görevlerini söyler.			
5	Güven çemberindeki kişileri görsel materyaller üzerinde gösterir.			(anne, baba, kardeşler)
6	Güven çemberindeki kişileri söyler.			(anne, baba, kardeşler)
7	Evin bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.			(tuvalet, mutfak, kendi odası, ebeveynlerine ait yatak odası, banyo, salon, balkon)
8	Evin bölümlerinin isimlerini söyler.			(tuvalet, mutfak, kendi odası, ebeveynlerine ait yatak odası, banyo, salon, balkon)
9	Ev araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Televizyon, koltuk, masa, sandalye, yatak, buzdolabı, gardırop, çamaşır makinası, bulaşık makinası, fırın, ayakkabılık, ütü, ütü masası, elektrikli süpürge)
10	Ev araç-gereçlerinin isimlerini söyler.			(Televizyon, koltuk, masa, sandalye, yatak, buzdolabı, gardırop, çamaşır makinası, bulaşık makinası, fırın, ayakkabılık, ütü, ütü masası, elektrikli süpürge)
Kişisel bilgilerini edinir.				
1	İstenildiğinde ev adresinin yazılı olduğu kartı gösterir.			
2	İstenildiğinde ebeveynlerinin telefon numaralarının yazılı olduğu kartı gösterir.			
3	Ev adresini söyler.			
4	Ebeveynlerin telefon numaralarını söyler.			
Yakın çevresindeki kişi ve ortamları ayırt eder.				
1	Yakın akrabalarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Anneanne, babaanne, dede, hala, teyze, dayı, amca, kuzen, yenge)
2	Yakın akrabalarının isimlerini söyler.			(Anneanne, babaanne, dede, hala, teyze, dayı, amca, kuzen, yenge)
3	Çevresindeki kişileri görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Bina görevlisi, komşular)
4	Çevresindeki kişilerin isimlerini söyler.			(Bina görevlisi, komşular)
5	Yaşadığı çevreye ilişkin belli yapı ve belirgin çevresel özellikleri söyler.			(evin yakınındaki banka, hastane, market vb.)

Öğrenme Alanı: OKULU VE SINIFI TANIMA			
SINIFA İLİŞKİN DAVRANIŞLAR/BECERİLER			
Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
Sınıf kurallarını edinir.			
1	Sınıf kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir.		
2	Sınıf kurallarının neler olduğunu söyler.		
3	Sınıf kurallarına uyar.		
Sınıftaki kişi ve nesnelere ayırt eder.			
1	İsmi söylenen sınıf arkadaşlarını gösterir.		
2	Sınıf arkadaşlarının isimlerini söyler.		
3	İsmi söylenen öğretmenlerini gösterir.		
4	Öğretmenlerinin isimlerini söyler.		
5	Ders araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.		(Kalem, defter, kitap, silgi, kalemtraş, makas, yapıştırıcı)
6	Ders araç-gereçlerinin isimlerini söyler.		(Kalem, defter, kitap, silgi, kalemtraş, makas, yapıştırıcı)
7	Sınıfın bölümlerini gerçek ortam ya da görsel materyaller üzerinde gösterir.		
8	Sınıfın bölümlerinin isimlerini söyler.		
Okul kurallarını edinir.			
1	Okul kurallarını görsel materyaller üzerinde gösterir.		
2	Okul kurallarının neler olduğunu söyler.		
3	Okul kurallarına uyar.		
Okuldaki ortam ve nesnelere ayırt eder.			
1	Okulun bölümlerini gerçek ortam ya da görsel materyaller üzerinde gösterir.		(Sınıfı, tuvalet, yemekhane, bahçe, spor salonu, otopark, öğretmenler odası, resim atölyesi, müdür odası, müzik atölyesi, bilgisayar sınıfı, uygulama evi)
2	Okulun bölümlerinin isimlerini söyler.		(Sınıfı, tuvalet, yemekhane, bahçe, spor salonu, otopark, öğretmenler odası, resim atölyesi, müdür odası, müzik atölyesi, bilgisayar sınıfı, uygulama evi)
3	Farklı bir ortamdan kendi sınıfını bulur.		
4	Okulun söylenen bölümünü bulur.		(Sınıfı, tuvalet, yemekhane, bahçe, spor salonu, otopark, öğretmenler odası, resim atölyesi, müdür odası, müzik atölyesi, bilgisayar sınıfı, uygulama evi)
5	Okul araç-gereçlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.		
6	Okul araç-gereçlerinin isimlerini söyler.		
7	Okulun kaynaklarını ekonomik kullanır.		

Öğrenme Alanı: TRAFİK VE YAYA BECERİLERİ

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Trafik kurallarını söyler.				
1	Trafikte kırmızı ışığın "dur" anlamına geldiğini söyler.			
2	Trafikte yeşil ışığın "geç" anlamına geldiğini söyler.			
3	Trafikte sarı ışığın araçlar için "hazırlan" anlamına geldiğini söyler.			
4	Yayaların karşıdan karşıya geçerken "yaya geçidini" kullanması gerektiğini söyler.			
5	Yayaların karşıdan karşıya geçerken "üst / alt geçidi" kullanması gerektiğini söyler.			
6	Trafik ışığının, yaya geçidinin, üst / alt geçidin olmadığı yerlerde "önce sola, sonra sağa, sonra tekrar sola bakarak kontrollü şekilde" karşıdan karşıya geçmesi gerektiğini söyler.			
7	Trafik kurallarına uyararak karşıdan karşıya geçer.			

Öğrenme Alanı: CANLI VE CANSIZ VARLIKLAR

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Canlı ve cansız varlıkları ayırt eder.				
1	Yakın çevresindeki canlı varlıkları görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Yakın çevresinde gösterilen canlı varlığın ismini söyler.			
3	Yakın çevresindeki cansız varlıkları görsel materyaller üzerinde gösterir.			
4	Yakın çevresinde gösterilen cansız varlığın ismini söyler.			
5	Canlı varlıklara örnekler verir.			
6	Cansız varlıklara örnekler verir.			
7	Canlı varlıkların ortak özelliklerini söyler.			
8	Cansız varlıkların ortak özelliklerini söyler.			
9	Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları korur.			
10	Çevresindeki canlı ve cansız varlıkları sever.			

Öğrenme Alanı: DÜNYAMIZ VE GÖK CİSİMLERİ

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Mevsimlerin özelliklerini ayırt eder.				
1	Mevsimleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			(ilkbahar, yaz, sonbahar, kış)
2	Mevsimlerin isimlerini söyler.			(ilkbahar, yaz, sonbahar, kış)
3	Mevsimlere ait ayları sayar.			
4	Bir yıldaki ayları sayar.			
5	Haftanın günlerini sayar.			
6	Günlük hava durumunu görsel materyaller üzerinde gösterir.			(yağmurlu, güneşli, karlı, bulutlu)
7	Günlük hava durumunu söyler.			(yağmurlu, güneşli, karlı, bulutlu)
8	Canlılar için güneşin yararlarını söyler.			
9	Canlılar için yağmurun yararlarını söyler.			
10	Canlılar için karın yararlarını söyler.			
11	Mevsimlere ait doğa olaylarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
12	Mevsimlere ait doğa olaylarını söyler.			
13	Mevsim değişikliklerinde gerçekleştirilen eylemleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			Kışın kalın giysiler giyer, soba ya da kalorifer yakılır, yazın kışlık yiyecek hazırlıklarının yapılması, yazın ince giysiler giyer, tatilde gittiği yere uygun davranışlar sergiler (örneğin denize girer, ekin biçer vb.), baharda şemsiye ve yağmurluk taşır vb.
14	Mevsim değişikliklerinde gerçekleştirilen eylemleri söyler.			Kışın kalın giysiler giyer, soba ya da kalorifer yakılır, yazın kışlık yiyecek hazırlıklarının yapılması, yazın ince giysiler giyer, tatilde gittiği yere uygun davranışlar sergiler (örneğin denize girer, ekin biçer vb.), baharda şemsiye ve yağmurluk taşır vb.
Çevre temizliğiyle ilgili kuralları edinir.				
1	Çevre temizliğiyle ilgili kuralları görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Çevre temizliğiyle ilgili kuralların neler olduğunu söyler.			
3	Çevre temizliğiyle ilgili kurallara uyar.			
Gök cisimlerini ayırt eder.				
1	Dünyayı görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Gösterilen gök cisminin dünya olduğunu söyler.			
3	Güneşi, görsel materyaller üzerinde gösterir.			
4	Gösterilen gök cisminin Güneş olduğunu söyler.			
5	Ay'ı görsel materyaller üzerinde gösterir.			
6	Gösterilen gök cisminin Ay olduğunu söyler.			
7	Yıldızları görsel materyaller üzerinde gösterir.			
8	Gösterilen gök cisminin yıldız olduğunu söyler.			

Öğrenme Alanı: ZAMAN

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Günün özelliklerini ayırt eder.				
1	Günün bölümlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Günün bölümlerinin isimlerini söyler.			
3	Sabah neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
4	Sabah neler yapıldığını söyler.			
5	Öğlen neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
6	Öğlen neler yapıldığını söyler.			
7	Akşam neler yapıldığını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
8	Akşam neler yapıldığını söyler.			
Zaman kavramını edinir.				
1	Dün yaptıklarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
2	Dün yaptıklarını söyler.			
3	Bugün yaptıklarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
4	Bugün yaptıklarını söyler.			
5	Yarın yapacaklarını görsel materyaller üzerinde gösterir.			
6	Yarın yapacaklarını söyler.			

Öğrenme Alanı: MESLEKLER

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Mesleklere ait özellikleri ayırt eder.				
1	Meslekleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Doktor, öğretmen, şoför, polis, berber / kuaför, market görevlisi, hizmetli / temizlik görevlisi, kasap, manav, eczacı, çöpçü, pazarcı ve diğer)
2	Mesleklerin isimlerini söyler.			(Doktor, öğretmen, şoför, polis, berber / kuaför, market görevlisi, hizmetli / temizlik görevlisi, kasap, manav, eczacı, çöpçü, pazarcı ve diğer)
3	Mesleklere göre çalışma yerlerini görsel materyaller üzerinde gösterir.			(Hastane, okul, durak / otogar, karakol, dükkan / market, sokak / bina, eczane, pazaryeri ve diğer)
4	Mesleklere göre çalışma yerlerinin isimlerini söyler.			(Hastane, okul, durak/otogar, karakol, dükkan / market, sokak / bina, eczane, pazaryeri ve diğer)
5	Mesleklere göre yapılan işleri söyler.			
6	Mesleklere özgü kullanılan araç-gereçleri görsel materyaller üzerinde gösterir.			
7	Mesleklere özgü kullanılan araç-gereçlerin isimlerini söyler.			

Öğrenme Alanı: MİLLÎ DEĞERLER

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Millî değerleri edinir.				
1	Görsel materyaller üzerinden Atatürk'ü gösterir.			
2	Atatürk görseli gösterilip "Bu kim?" diye sorulduğunda Atatürk olduğunu söyler.			
3	Görsel materyaller üzerinden Türk Bayrağı'nı gösterir.			
4	Türk Bayrağı gösterilip "Bu ne?" diye sorulduğunda Türk Bayrağı olduğunu söyler.			
5	Görsel materyaller üzerinden Atatürk'ün annesini ve babasını gösterir.			
6	İstiklâl Marşı'nın millî marşımız olduğunu söyler.			
7	İstiklâl Marşı töreninde hazır olda bekler.			

Öğrenme Alanı: BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
Belirli gün ve haftaları tanır.				
1	Millî bayramların isimlerini söyler.			(Çocuk Bayramı, Gençlik Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Zafer Bayramı)
2	Millî bayramlarda ne yapılması gerektiğini söyler.			(Törene katılma, tören boyunca sessizce bekleme, İstiklâl Marşı okunurken hazır olda durma, sınıfı süsleme, kutlamalarda verilen görevleri yerine getirme)
3	Okulda belirli gün ve haftalar için yapılan etkinliklere katılır.			(Hastane, okul, durak / otogar, karakol, dükkan / market, sokak / bina, eczane, pazaryeri ve diğer)

